

УДК 378.091.33: [355.23:356.13] (043.3)

Олександр Діденко,
доктор педагогічних наук, професор
Національна академія Державної прикордонної служби
ім. Б. Хмельницького, м. Хмельницький
ORCID ID 0000-0002-7900-6047

Світлана Шумовецька,
кандидат педагогічних наук
Національна академія Державної прикордонної служби
ім. Б. Хмельницького, м. Хмельницький
ORCID ID 0000-0001-5419-1576
DOI: 10.33099/2617-1775/2019-02/62-70

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА ЗАСОБАМИ СПЕЦКУРСУ «УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ»

У статті розкрито значення для формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників спецкурсу «Українсько-російські відносини: історія і сучасність». Вивчення української мілітарної історії, звитяжних сторінок боротьби українських героїв за свою державу має першочергове значення з огляду на необхідність формування патріотизму майбутніх захисників українських кордонів, історичного мислення, розуміння ними ролі героїв, що віддали своє життя за незалежність. Визначено, що вивчення спецкурсу відповідає вимогам посилення військової компоненти у діяльності прикордонного відомства та реаліям сьогодення, дозволяє ознайомити майбутніх офіцерів-прикордонників із традиціями і звитягою славетних українських військових формувань, загалом здійснювати їх належну підготовку до інформаційної та збройної протидії агресору.

Ключові слова: професійна культура; офіцер-прикордонник; спецкурс; російська агресія; історія; російсько-українські війни; курсанти.

Постановка проблеми. Охорона кордонів здавна була справою людей мужніх і сміливих, завданням державної ваги. Прикордонники одними з перших протистояли російській агресії у 2014 році, гідно виконали і виконують свій професійних обов'язок. Для належної професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності, формування їх професійної культури важливе значення має чітке розуміння ними місії захисника кордонів, бачення мети та завдань своєї діяльності. Ознайомлення з історією збройної боротьби українського кордону загалом та захисників українських кордонів зокрема формує стратегічне професійне мислення майбутніх офіцерів-прикордонників, розуміння ними пріоритетів та засобів професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичні аспекти діяльності охоронців кордону розкрито у працях В. Горобця, І. Каляндрука, Ю. Мицика і С. Плохія, О. Однороженка, О. Сокирка, Т. Таїрової-Яковлевої, Ю. Фігурного, Т. Чухліба та ін. Учені визначили особливості козацької традиційної культури та національного військового мистецтва в українознавчому вимірі. Різні

складові професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників вивчають І. Балицький, С. Білявець, І. Блощинський, А. Галімов, Ю. Дем'янюк, Д. Іщенко, О. Маковський, А. Мірошніченко, В. Мірошніченко, Ю. Мойсеєнко, С. Морозов. І. Почекалін, О. Сафін, О. Торічний, Н. Черноусенко, Т. Щеголева та ін. Проте невирішеними на сьогодні є завдання щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників професійної культури з урахуванням нових викликів прикордонній безпеці.

Метою статті є висвітлення особливостей формування професійної культури офіцера-прикордонника засобами спецкурсу «Українсько-російські відносини: історія і сучасність».

Виклад основного матеріалу. Необхідність ознайомлення майбутніх офіцерів-прикордонників зі спецкурсом «Українсько-російські відносини: історія і сучасність» у контексті формування їх професійної культури, серед іншого, обумовлена посиленням військової компоненти діяльності прикордонної служби, її адаптації до умов особливого періоду (ведення бойових дій) [1]. Важливе призначення спецкурсу полягає також у необхідності руйнування міфів, пов'язаних з українсько-російськими відносинами. Це насамперед, як зазначає М. Лукашевич, міфи про історію держави (царської Росії) як «збирача розрізнених народів і земель», «міжнародний авторитет СРСР» та його «миролюбну) політику», «дружбу народів-братів» тощо. М. Лукашевич вважає, що міфологізоване знання – синонім ілюзорного [2, с. 113].

Російські міфи, на думку В. Брехуненка, обґрунтовують нібито законність перебування України у складі Російської імперії / СРСР, «доводять» природність претензій Росії на те, що Україна належить до простору «законних» російських впливів з можливої перспективою її поглинання, нав'язуючи російську версію нашого минулого [3, с. 5–6]. Важливо, щоб майбутні захисники кордону зрозуміли, що опір російській агресії, розпочатий у лютому 2014 року, тобто сучасна Вітчизняна війна за незалежність, як зазначають В. Брехуненко, В. Ковальчук, М. Ковальчук, В. Корнієнко, є прямим продовженням кількасотлітнього опору українського світу московській експансії [3, с. 10].

Окрім того, слід вказати на окремі спостереження іноземних інструкторів за діями української армії. Зокрема Цві Аріелі, інструктор 1-ї бригади швидкого реагування Національної гвардії України, яка формується за стандартами НАТО, вказує, що в українській армії є дуже багато від радянського, що не дозволяє їй змінитись якісно [4]. Британський військовий експерт Г. Грант найбільшою проблемою Збройних сил України називає те, що вони все ще фундаментально розбудовуються та підтримується на засадах радянської армії. Г. Грант недолік радянського підходу вважає в тому, що він руйнує і вбиває дух вільної людини в оновленій Україні, що є вирішальною передмовою перемоги у війні. Британський експерт вказує на необхідність відмови від цієї застарілої філософії, оскільки «невелика радянська армія не може виграти війну проти великої радянської армії... Щоб перемагати, Збройні

сили України повинні перетворитися на мобільні та гнучкі, бути сильними там, де Росія слабка», – пише експерт НАТО [5].

На значення для сучасного українського воїна знання мілітарної історії вказує також В. Павлов. Військовий історик підкреслює, що ідеологія є такою ж зброєю, як і набої, тому що без знання історичного підґрунтя воювати дуже тяжко. На думку В. Павлова, «наші воїни мають знати героїчні та драматичні сторінки української історії, зокрема те, що Україна декілька разів воювала з Росією, що у нас були власні перемоги і герої. Були і поразки – ми з них маємо зробити висновки» [6].

Спецкурс необхідний для того, щоб курсанти змогли вивчити перемоги українського війська, тобто, за словами О. Однороженка, відійти від «звичайної схеми» української історії, відповідно до якої українці – це упосліджена бездержавна нація, позбавлена власної еліти, миролюбна хліборобська маса холопів без військового хисту і прагнення до експансії, перманентно кривджена всіма своїми сусідами [7]. Саме спецкурс дає можливість детально проаналізувати українську мілітарну історію, вивчити звичайні сторінки української боротьби за свою державу, пов'язані з діяльністю Українських Січових Стрільців (УСС) та Української Повстанської Армії (УПА).

Вивчення у такому контексті української мілітарної історії є, за словами В. Сухомлинського, джерелом любові до Вітчизни. Педагог стверджує, що «завдання вихователя полягає в тому, щоб відкрити перед кожним вихованцем усі джерела, яким живиться могутнє почуття любові до Батьківщини» [8, с. 133]. В. Сухомлинський підкреслює значення «виховання обов'язку перед героями, які полягли в боях за Батьківщину, перед героями, які відстояли Батьківщину... Обов'язок перед славою і пам'яттю героїв є для кожного нашого вихованця тією могутньою силою духу, яка підносить юного громадянина, піднімає його на вершину моральної доблесті – готовності служити Вітчизні справами і життям» [8, с. 142].

З урахуванням цього у Національній академії Державної прикордонної служби ім. Б. Хмельницького було організовано вивчення курсантами-випускниками 4-го модуля спеціального факультативного курсу «Українсько-російські війни: історія і сучасність». Під час спецкурсу курсанти вивчали основні події історії українсько-російських відносин, зокрема російсько-українські війни, визначні історичні події, пов'язані з відбиттям російської експансії, діяльність визначних українських полководців і воєначальників, традиції і цінності українських воїнів (за В. Брехуненком та ін. [3]). Зокрема курсанти порівнювали системи політичного правління у Києві та Суздалі, причини першої російсько-української війни – напади Андрія Боголюбського на Київ 1169 р., 1172 р., різні моделі поведінки щодо монголів Данила Романовича та Александра Невського (тема № 1 «Перші російсько-українські війни (XII–XIII ст.)»).

Важливим предметом уваги під час вивчення цього модуля була також експансія Московії на українські землі у XV – 1 пол. XVII ст. через «київську спадщину» (Війни 1492–1494 рр., 1500–1503 рр., 1507–1507 рр., 1512–1522 рр.).

Курсанти вивчали історію війн за Смоленськ, розгром московського війська під Оршею 8 вересня 1514 р., історію Стародубської війни 1534–1583 рр., а також війни 1558–1583 рр. Московії проти Великого князівства Литовського і Руського (1558–1570) та Речі Посполитої (1579–1582)). Важливу увагу викладачі звертали на рейд гетьмана Петра Сагайдачного на Москву 1618 р., участь українських козаків і шляхти у Смоленській війні (1632–1634 рр.).

Розглядаючи російсько-українські війни в часи Гетьманщини (XVII–XVIII ст.) (тема № 4), зокрема боротьбу за Південно-Східну Білорусь 1654–1659 рр., героїчну оборону козаками Старого Бихова, війну 1658–1659 рр. і розгром московського війська під Конотопом 28 червня 1659 р., антимосковські повстання 1666–1668 рр. та 1674–1676 рр., 1692 р., війну Івана Мазепи за незалежність 1708–1709 рр., курсанти також аналізували діяльність П. Меріме, який описав історію козаччини та гетьманів у працях «Козаки України та їхні останні гетьмани», «Богдан Хмельницький», нарисах «Козаки в минулому», драмі «Історія одного авантюриста» (1852 р.), а також своїм авторитетом як командор Ордена Почесного легіону вплинув на Сенат, який 1869 року прийняв рішення про впровадження в школах Франції курсу історії України [9]. Курсанти робили висновок, що Франція стала єдиною країною планети, де у шкільній програмі було передбачено вивчення історії Козацької Республіки, тому що французи поважають нації, які виборюють свою свободу, визначають мужність і славу запорозького лицарства.

У темі № 5 «Війни з більшовицькою Росією за незалежність 1917–1921 рр.» курсанти вивчали бій під Крутами 20 січня 1918 р., події першої (грудень 1917 – липень 1918) і другої (грудень 1918 – жовтень 1919) війн з більшовицькою Росією, повстанський рух проти окупаційного більшовицького режиму, війну з російськими білогвардійцями, Перший та Другий Зимовий похід армії УНР. Важливе значення мало вивчення визначних постатей українських воєначальників, зокрема П. Болбачана, М. Омеляновича-Павленка, Я. Гальчевського та ін.

Наступна тема стосувалась війни за незалежність, що її вели проти Москви ОУН та УПА. Курсанти вивчали погляди на війну за незалежність від Москви, викладені у перших стратегіях ОУН (б), Акті відновлення Української держави від 30 червня 1941 р., простежували утворення Української повстанської армії (УПА), протистояння УПА з радянськими партизанами. В цьому випадку важливим був розгляд діяльності Української Повстанської Армії як прикладу тривалого та інтенсивного протистояння окупаційним режимам, що спиралося винятково на сили самого поневоленого народу, як прикладу боротьби поневоленої нації за свою свободу [10, с. 328].

У темі № 7 курсанти розглядали перебіг Вітчизняної війни за незалежність 2014–2018 рр., зокрема (за Т. Кузем [11]) коріння новітньої російської агресії, прояви російського націоналізму й імперіалізму, українофобії та ресталінізації. У цьому контексті було передбачено вивчення початку російського вторгнення, окупацію Криму, захоплення підрозділами спецназу ГРУ Генштабу та 45-го окремого повітряно-десантного полку

Збройних сил РФ приміщення Верховної Ради та Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, провокаційні напади із дислокованих на півострові російських військових баз, акції за участю російських спецслужб у східних і південних регіонах України.

Детально курсанти вивчали питання щодо початку Антитерористичної операції, організації добровольчого руху, створення добровольчих батальйонів «Азов», «Донбас», «Дніпро», «Київська Русь» та ін., бої за Донецький аеропорт, масове вторгнення 24 серпня 2014 р. російських військових на територію України, початок відкритої збройної агресії РФ, причини Іловайського котла та особливості організації системного опору агресії, героїзм бійців добровольчих батальйонів, Збройних сил України, Національної гвардії та прикордонних підрозділів.

Викладачі звертали увагу курсантів на нову українську військову символіку, зв'язок з історичними коренями України, фактори готовності українських військових до опору. Курсанти підтверджували це фактами, зокрема щодо 4-тої окремої танкової бригади імені гетьмана Івана Виговського, 72-гої окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців, 93-тньої окремої механізованої бригади «Холодний Яр», Литовсько-польсько-української бригади імені Великого гетьмана Костянтина Острозького та ін. Особливе значення мав також розгляд, за А. Зелінським [12], нового образу українського воїна – нескореного, незламного, нездоланного, здатного до самопожертви, вільного й завжди вірного, а також лідерства як нового шляху української армії.

Серед наслідків цієї війни курсанти, орієнтуючись на дослідження Т. Кузя [11, с. 479–502], визначали підвищення рівня національної ідентичності, що виявилось у переформатуванні політичного спектру, поширенні української національної ідентичності на схід і південь України, збільшенні підтримки українського націоналізму, зростанні патріотизму серед українців усіх поколінь, популяризації національної інтеграції України. До прикладу, курсанти звертали увагу, що зміни української та російської ідентичності найбільш помітні у ставленні до образів і символів радянського минулого: у Росії це повернення до радянських цінностей та відродження культур Сталіна, а в Україні – де радянська та десталінізація.

Загалом вивчення цього модуля спецкурсу, в його контексті перемог українського війська у протистоянні з Московією допомогло, за словами О. Однороженка, відійти від «звичайної схеми» української історії, відповідно до якої українці – це упосліджена бездержавна нація, позбавлена власної еліти, миролюбна хліборобська маса холопів без військового хисту..., постійно кривджена всіма своїми сусідами [7]. Курсанти доводили, що у тому, щоб вважати українців такими, які нібито не здатні до мілітарної потуги була зацікавлена імперія, через те в Україні довгий час переважала не українська, а радянська мілітарна історія, не було україноцентричного погляду на історію перемог і поразок українського війська. Імперська традиція обмежувала право українців на свою історію, українців не прийнято було зображувати як мужніх

воїнів. Так імперія стирала пам'ять колонізованих про їх історію, про їх силу чи мілітарну потугу, не визначаючи за ними права бути народом воїнів.

Значення цього модуля спецкурсу полягало у тому, що курсанти змогли переконатися, що, за словами О. Однороженка [13, с. 7–13], від початків свого історичного буття український (руський) народ постає на сторінках старожитніх літописів та іноземних хронік як народ войовник, що веде безупинну війну на всіх своїх кордонах – готується до походів чи організовує оборону своєї країни. В основі всіх руських державних утворень періоду Середньовіччя та раннього Нового часу (VI–XVIII ст.) лежало мілітарне начало. Впродовж століть суспільно-політична еліта нашого народу незмінно мала військове походження. «Люди війни» старожитньої Русі та козацької України у нескінченних походах та битвах на Великому Степовому Кордоні повсякчасно доводили своє природне право перебувати на чолі нашого народу та його державної організації. Перманентна, протягом століть, загроза з боку кочового Степу диктувала військовий характер усіх без винятку руських еліт. Коли на зламі XVI–XVII ст. руська шляхта перетворилась з верстви воїнів на стан землевласників, на авансцену історії вийшло козацтво, що поклало край пануванню кочовиків у причорноморських степах, здобувши їх для українського (руського) плугу. Українська (руська) земля народжувала лише такі еліти, які ніколи не випускали з рук зброї та весь були наготові до військових дій. В українських (руських) державних утвореннях аж до кінця XVIII ст. біля державного керма неодмінно перебували верстви, що мали мілітарне походження і чия військова вправність та самовідданість забезпечили нашому народу право на життя та розвиток.

Теперішня війна на сході України має символічне значення: це Вітчизняна війна за незалежність. Курсанти зазначали, що остаточна мета української політики Росії – ліквідація незалежної державності України, тотальне знищення української нації та України як суб'єкта міжнародного права та як геополітичної реальності. Досягти своєї мети щодо України Росія намагається шляхом війни, і ця війна розпочалася не 20 лютого 2014 року, вона розпочалась більше 300 років, тому триває зараз, і триватиме доти, доки перемогу в цій війні не одержать одна із сторін. Курсанти робили висновок, що історична місія України полягає в остаточному знищенні російської імперії шляхом попередження її відновленню. У свій час, як зазначає В. Василенко [14], українська еліта (кін. XVII ст. – поч. XVIII ст.) зробила дуже багато для становлення російської імперії та російської імперської державності і тепер, історична місія України – її зруйнувати і зруйнувати остаточно.

Висновки. Введення модуля спецкурсу «Українсько-російські війни: історія і сучасність» та вивчення української мілітарної історії, звитяжних сторінок боротьби українських героїв за свою державу має велике значення з огляду на необхідність формування патріотизму майбутніх захисників українських кордонів, історичного мислення, розуміння ними ролі героїв, що віддали своє життя за незалежність. Знання майбутніми офіцерами-прикордонниками історії, традицій і звитяжного духу славетних військових

формувань Українських Січових Стрільців та Української Повстанської Армії є необхідною передумовою їх належної підготовки до інформаційної і збройної протидії агресору.

Напрями подальших досліджень є визначення особливостей навчання основ інформаційної безпеки у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/z-2014-posilennya-viyskovoї-komponenti-v-sistemi-vidomstva-adaptaciya-isnuyuchoї-sistemi-do-umov-osoblivogo-periodu-vedennya-boyovih-diy/> (дата звернення: 03.09.2019).
2. Лукашевич М. П. Гуманітарна освіта України: проблеми становлення. *Культурологічний вісник*. 2005. Вип. 14. С. 103–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultv_2005_14_18 (дата звернення: 10.09.2019).
3. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ: Інститут української археології та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, 2016. 248 с.
4. Арелі Ц. «Українська армія воює чисельністю, а ізраїльська – професіоналізмом» – інструктор Цві Аріелі URL: <https://znaj.ua/content/ukrayinska-armiya-voyuue-chyselnistyu-izrayilska-profesionalizmom-instruktor-cvi-arieli> (дата звернення: 29.08.2019).
5. Грант Г. Як українцям побудувати армію, здатну перемогти Путіна. URL: https://censor.net.ua/ua/resonance/3048160/yak_ukrayintsyam_pobuduvaty_armiyu_zdatnu_perehogty_putina (дата звернення: 10.09.2019).
6. Фаріон І. «Нарешті зрозуміли, що ідеологічна робота в армії – така ж зброя, як і набой». Про важливість патріотичного виховання і протидії ворожій пропаганді – у розмові з військовим істориком Василем Павловим: інтерв'ю. *Високий замок*. 2018. URL: <https://wz.lviv.ua/interview/380179-nareshti-zrozumily-shcho-ideolohichna-robot-a-v-armii-taka-zh-zbroia-iak-i-naboi> (дата звернення: 29.08.2019).
7. Однороженко О. А. Звичайна схема української історії. *Український тиждень*. 2009. № 52 (113). С. 52–54.
8. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Вибрані твори: в 5 т.* Київ: Рад. шк, 1976. Т. 1. 654 с.
9. Черкаська Г. Проспер Меріме – французький козак. URL: <https://uamodna.com/articles/prosper-merime-francuzjkyu-kozak/> (дата звернення: 01.09.2019).
10. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / В. В'ятрович (відповід. ред.), Р. Грицьків, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. 352 с.
11. Кузьо Т. Війна Путіні проти України. Революція, націоналізм і криміналітет / пер. з англ. Андрія Павлишина. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 560 с.
12. Рогачук Д. Капелан Андрій Зелінський: Ми живемо в час, коли в серці кожного українця має народитися воїн. URL: <https://vybory.pravda.com.ua/articles/2018/10/31/7149775/> (дата звернення: 01.09.2019).
13. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада. Київ: Темпора, 2011. 422 с.
14. Василенко В. Місія України – знищити московську імперію. *Український тиждень*. 2018. № 45 (573). URL: <https://tyzhden.ua/Politics/222413> (дата звернення: 27.08.2019).

REFERENCES

1. Istoriiia. Derzhavna prykordonna sluzhba Ukrainy. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/z-2014-posilennya-viyskovoї-komponenti-v-sistemi-vidomstva-adaptaciya-isnuyuchoї-sistemi-do-umov-osoblivogo-periodu-vedennya-boyovih-diy/> (data zvernennia: 03.09.2019).

2. Lukashevych M. P. Humanitarna osvita Ukrainy: problemy stanovlennia. Kulturolohichnyi visnyk. 2005. Vyp. 14. S. 103–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultv_2005_14_18
3. Brekhunenko V., Kovalchuk V., Kovalchuk M., Korniienko V. «bratnia» navala. Viiny Rosii proty Ukrainy KhII–KhKhI st. K.: Instytut ukrainskoi arkheolohii ta dzhereloznavstva im. M. Hrushevskoho NAN Ukrainy. 2016. 248 s.
4. «Ukrainska armiiia voiuie chyselnistiu, a izrailska – profesionalizmom» – instruktor Tsvi Arieli». URL: <https://znaj.ua/content/ukrayinska-armiya-voyuye-chyselnistyu-izrayilska-profesionalizmom-instruktor-cvi-arieli>
5. Hrant H. Yak ukraintsiam pobuduvaty armiiu, zdatnu peremohty Putina. URL: https://censor.net.ua/ua/resonance/3048160/yak_ukrayintsyam_pobuduvaty_armiyu_zdatnu_peremogty_putina
6. Pro vazhlyvist patriotychnoho vykhovannia i protydii vorozhii propahandi – u rozmovi z viiskovym istorykom Vasylem Pavlovym. URL: <https://wz.lviv.ua/interview/380179-nareshti-zrozumily-shcho-ideolohichna-robota-v-armii-taka-zh-zbroia-ia-k-i-naboi> (data zvernennia: 29.08.2019).
7. Odnorozhenko O. A. Zvychna skhema ukrainskoi istorii. Ukrainskyi tyzhden. 2009. № 52 (113). S. 52–54.
8. Sukhomlynskyi V. O. Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoj osobystosti. Vybrani tvory: v 5 t. Kyiv: Rad. shk, 1976. T. 1. 654 s.
9. Cherkaska H. Prosper Merime – frantsuzkyi kozak. URL: <https://uamodna.com/articles/prosper-merime-francuzjkyy-kozak/> (data zvernennia: 01.09.2019).
10. Ukrainska Povstanska Armiiia. Istoriia neskorenykh / V. Viatrovych (vidpovid. red.), R. Hrytskiv, I. Dereviani, R. Zabilyi, A. Sova, P. Sodol. Lviv: Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu, 2007. 352 s.
11. Kuzo T. Viina Putina proty Ukrainy. Revoliutsiia, natsionalizm i kryminalitet / Per. z anhl. Andriia Pavlyshyna. K.: DUKh I LITERA, 2018. 560 s.
12. Rohachuk D. «Kapelan Andrii Zelinskyi: My zhyvemo v chas, koly v sertsii kozhnoho ukraintsia maie narodytysia vain». URL: <https://vybory.pravda.com.ua/articles/2018/10/31/7149775/> (data zvernennia: 1.09.2019).
13. Odnorozhenko O. Ukrainska (ruska) elita doby Serednovichchia i rannoho Modernu: struktura ta vlada. Kyiv: Tempora, 2011. 422 s.
14. Vasylenko V. Misiia Ukrainy – znyshchyty moskovsku imperiiu Ukrainskyi tyzhden № 45 (573) 8 lystopada 2018 roku. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/222413> (data zvernennia: 27.08.2019)

РЕЗЮМЕ

Александр Диденко,
доктор педагогических наук, профессор
Национальная академия Государственной
пограничной службы им. Б. Хмельницкого, г. Хмельницкий
Светлана Шумовецкая,
кандидат педагогических наук
Национальная академия Государственной
пограничной службы им. Б. Хмельницкого, г. Хмельницкий

Формирование профессиональной культуры офицера-пограничника средствами спецкурса «Украино-российские отношения: история и современность»

В статье раскрыто значение для формирования профессиональной культуры будущих офицеров-пограничников спецкурса «Российско-украинские отношения: история и современность». Изучение украинской военной истории, победоносных страниц борьбы украинских героев за свое государство имеет первостепенное значение, учитывая

необходимость формирования патриотизма будущих защитников украинских границ, исторического мышления, понимания ими роли героев, отдавших свою жизнь за независимость. Определено, что изучение спецкурса соответствует требованиям усиления военной компоненты в деятельности пограничного ведомства и современным реалиям, позволяет ознакомить будущих офицеров-пограничников с традициями и победами украинских военных формирований, в общем осуществлять их надлежащую подготовку к информационному и вооруженному противодействию агрессору.

Ключевые слова: профессиональная культура; офицер-пограничник; спецкурс; российская агрессия; история; российско-украинские войны; курсанты.

SUMMARY

Oleksandr Didenko,

Doctor of Pedagogic Sciences, profesor
National Academy of the State Border
Service named after B. Khmelnytsky

Svitlana Shumovetska,

Candidate of Pedagogic Sciences
National Academy of the State Border
Service named after B. Khmelnytsky

Formation of the professional culture of the border guard officer by means of the special course «Ukrainian-Russian Relations: History and Modernity»

Introduction. *The study of military history of Ukraine by future frontier officers is necessary to prepare them properly for the armed and information repulsion of the aggressor.*

Purpose. *To cover the peculiarities of formation the professional culture of the border guard officer by means of the special course «Ukrainian and Russian Relations: History and Modernity».*

Methods. *The system of general scientific and special methods of theoretical and empirical research, such as analysis of scientific literature on the problem, systematization and generalization of materials, logical and systematic approach has been used.*

Results. *The article deals with the subject of the special elective discipline «Ukrainian and Russian Relations: History and Modernity», the main issues of the military history of Ukraine, the importance of a special course for formation the professional culture of future frontier officers have been revealed. It has been proved that the study of the special course meets the requirements of strengthening the military component in the activities of the border agency and the realities of today, allows to acquaint future frontier officers with the traditions and glorious Ukrainian military formations, to form strategic professional thinking of border guards, to understand their priorities and means of their professional activities that is proper preparation for information and armed counteraction to the aggressor.*

Originality. *The necessity to study the history of Ukrainian and Russian relations by future border guard officers has been outlined, the practical approach to the coverage of Ukrainian military history as a history of heroic achievements of the Ukrainian army has been shown.*

Conclusion. *Knowledge of the history and traditions of the armed struggle for independence by future frontier officers is a necessary prerequisite for their proper preparation for the information and armed counteraction to the aggressor. The areas of further research are to determine the basics of training, the basics of information security in the system of training of future border guard officers.*

Keywords: *professional culture; frontier officer; special course; Russian aggression; history; Russian and Ukrainian wars; cadets.*